

NORDÖSTRA TURKIET

22 September – 1 Oktober 2007,

Deltagare:

Christer Brostam, Täby

Håkan Delin, Djursholm

Hans Elleby, Spånga

Göran Forsberg, Stockholm

Stig Holmstedt, Gysinge (arrangör och ledare),

Ola Jörnstedt, Stockholm

Gigi Sahlstrand, Solna

Henrik Waldenström, Stockholm.

Rapporten har skrivits av Håkan Delin (essayen) samt Stig Holmstedt (artlistan)

Den här resan var en privat resa som undertecknad lade ned över trettio timmars planeringstid på. (Sätt in lämpligt timpris så får ni se var ni hamnar !). Eftersom jag vid flera tillfällen fått mina resor kapade av personer som sedan lett och tjänat pengar på dem för kommersiella fågelresearrangörers räkning, redovisar jag inte alla stöldbegärliga detaljer. Seriösa

privatskådare som vill veta mer är däremot välkomna för fler tips. Jag kan kontaktas på stig.holmstedt@gmail.com.

Syfte

Att se det mäktiga rovfågelsträcket över Borcka borta vid den georgiska gränsen samt att se alpina arter, främst kaukasisk orre, vid Sivrikaya uppe i de pontiska alperna ovanför Rize.

Upplägg i stort

Nedresedag. Bosporen en dag. Området runt Borcka fyra dagar. Området runt Sivrikaya tre dagar. Hemresedag.

Resor

Flyg Arlanda - Istanbul. Flyg Istanbul - Trabzon. Bil Trabzon - Borcka - Sivrikaya - Trabzon. Flyg Trabzon - Istanbul. Flyg Istanbul - Arlanda. (alla flygningar med Turkish Airlines)

Logi

Hotel Harem i Istanbul. Hotel Usta Park i Trabzon. Hotel Gran Baraj i Borcka. Hotellet i Ikizdere. Flygplatshotellet i Trabzon.

Kostnad per person (allt i SEK. 1 turklira = 5,6 SEK)

Flygbiljetter: 4155. Bilhyra: 1750. Diesel/bensin: 410. Övriga bilkostnader: 67.
Hotel Harem i Istanbul (1 natt): 390. Hotel Usta Park i Trabzon (1 natt): 417.
Hotel Gran Baraj i Borcka (4 nätter): 1043. Hotellet i Ikizdere (2 nätter): 343.
Flygplatshotellet i Trabzon (1 natt): 336. Summa logi: 2529. Taxitransporter i Istanbul: 390.
Total kostnad för resan, per person: 9301 SEK

Kostnadsläge

Bilhyra är dyrt i Turkiet: 7000 SEK för en bil i 8 dagar. Pris för dieselolja c:a 15 SEK/liter!

Väder

Man måste säga att vi hade bra väder hela tiden. Man hade spått att första dagen, den vid Bosporen, skulle bli en regndag, men så blev det inte, den blev bara mulen, och flera tusen mindre skrikörnar strömmade förbi - rimligen årets suveräna toppsiffra. Dag två, när vi for från Trabzon till Borcka, var också till stora delar mulen, men en stund sol räckte för att 500 stäppvråkar skulle bolma upp i en jätteskrub över berget intill. Dag tre låg molnen så lågt över Borcka, att vi for söderut, förbi Artvin och in mot Ardanuc. Där blev det en vacker kväll som räddade dagen. Fjärde dagen sken solen på oss, där vi stod på ett berg strax sydväst om

Borcka, och rovfågelsträcket pumpade på, men borta på de höga bergen öster om Coruhdalen låg tjocka grå molnsäckar. Rovfågeln gick dock troligen ovanför dessa moln - vi fick i efterhand av en reservatvakt höra, att det varit proppen ur därborta. Därefter, vår sista dag i området runt Borcka och alla våra tre dagar i Sivrikaya, hade vi idel sol. Och hela tiden blåste det svagt från norr. De tidiga morgnarna uppe i bergen var kalla (is på pölnarna vid Sivrikayas fäbodrar), men dagarna var varma och behagliga. Nere i Ispir, på andra sidan bergen, var det 27 grader.

Uttal och betydelse av vissa turkiska ord

C med skäggtöm uttalas tsch. C utan skäggtöm uttalas dj. S med skäggtöm uttalas sch.
Alltså: Küçük Camlica: Kytschyk Tschamlidja. Büyük Camlica: Byjyk Tschamlidja.
Borcka: Bortschka. Coruh: Tschåro. Baraj: Barasj. Civanköy: Tschivanköj. Camili: Djamily.
Macahel: Matschahel. Gecidi: Getschidi.
Küçük = lilla. Büyük = stora. Nehri = flod. Baraj = damm. Gecidi = pass.
Sivrikaya = spetsiga klippan. Ikizdere = tvillingforsen.

Avstånd, höjder

Trabzon - Borcka = 20 mil. Hopa - Borcka = 3,5 mil. Ikizdere - Ovitdagi Gecidi = 4 mil.
Macahel Gecidi - Elbrus 22 mil. Som närmast var vi 425 m från den georgiska gränsen.
Macahel Gecidi = 1814 m.ö.h. Ovitdagi Gecidi = 2624 m.ö.h.

Naturen

Vegetationen på nordsidan av de pontiska bergen var frodig. Uppenbarligen faller mycket regn ut, när fuktig luft från Svarta havet pressas upp över bergssidorna av nordliga vindar. Nere vid kusten var det lummigt med stora lövträd. Högre upp vidtog tät, högvuxen granskog. Där denna klättrat färdigt, ersattes den av alpängar med inslag av lågvuxen rhododendron (gröna rundlar) och jätteblåbär (mörkt brunröda ytor). Uppe på 2800 m.ö.h. fanns det bara kort brunt gräs och stenrammel och block. Därövanför reste sig lodräta, grå klippväggar. Högsta toppen nådde mer än 3300 m.ö.h. I dessa bergväggar låg det kvar litet snö i vissa skrevor, men själva topparna var helt snöfria. I jockarna och älvarna strömmade det friskt, och på sina ställen kunde man ana vilka krafter, som utvecklats under snösmältningen: hopar av jättebumlingar låg uppstaplade, huller om buller. Nere i Ispir växte höga pyramidpopplar längs Coruhfloden. Där blev floden strid och forsande ett stycke nedströms, samtidigt som dalen trängdes ihop mellan höga bergväggar.

Dagsprogram

- Lördag 22/9.** Arlanda. Kemal Atatürk Airport i sydkanten av den europeiska delen av Istanbul. Hotel Harem i Harem, på asiatiska sidan.
- Söndag 23/9.** Hotel Harem, med utsikt mot Bosporens utlopp i Marmarasjön. Küçük Camlica. Büyük Camlica. Hotel Harem. Inrikesflygplatsen

ostsydost om Istanbul. Flygplatsen i Trabzon. Hotel Usta Park i Trabzon.

- Måndag 24/9.** Hotel Usta Park i Trabzon. Strax väster om Hopa. Borcka. Vägen mot Camili (stopp i moln). Hotel Gran Baraj i Borcka. Hamnen i Hopa. Hotel Gran Baraj i Borcka.
- Tisdag 25/9.** Hotel Gran Baraj i Borcka. Vägen mot Camili (stopp ett stycke bortom Macahel Gecidi pga ett vägbygge med avspärning). Vattenmagasinet söder om Borcka. Artvin. Vägen mot Savsat. Vägen mot Ardanuc. Hotel Gran Baraj i Borcka.
- Onsdag 26/9.** Hotel Gran Baraj i Borcka. Coruhfloden nedströms Borcka (minareten i vattnet). Vägen mot Camili (stopp i moln). Berget ovanför Civanköy sydväst om Borcka (= "Löfgrens kulle"). Coruhfloden nedströms Borcka. Hotel Gran Baraj i Borcka.
- Torsdag 27/9.** Hotel Gran Baraj i Borcka. Kullen ovanför Macahel Gecidi (1814 m.ö.h.) på vägen till Camili. Avtagsvägen mot Karagöl. Hotel Gran Baraj i Borcka.
- Fredag 28/9.** Hotel Gran Baraj i Borcka. Hopa. Hamn strax väster om Hopa. Hotellet i Ikizdere. Ovitdagi Gecidi (2624 m.ö.h.). Klippan vid vägen 5 km söder om Sivrikaya. Hotellet i Ikizdere.
- Lördag 29/9.** Hotellet i Ikizdere. Fäbodarna i bergen öster om Sivrikaya. Klippan vid vägen 5 km söder om Sivrikaya. Ovitdagi Gecidi. Ispir. Coruh Nehri nedström Ispir. Åsen söder om Ovitdagi Gecidi. Ovitdagi Gecidi. Klippan vid vägen 5 km söder om Sivrikaya. Hotellet i Ikizdere.
- Söndag 30/9.** Hotellet i Ikizdere. Klippan vid vägen 5 km söder om Sivrikaya. Ovitdagi Gecidi. Klippan vid vägen 5 km söder om Sivrikaya. Hotellet i Ikizdere. Öster om hamnen i Rize. Liten hamn väster om Rize. Flygplatshotellet i Trabzon.
- Måndag 1/10.** Flygplatshotellet i Trabzon. Flygplatsen i Trabzon. Kemal Atatürk Airport i Istanbul. Arlanda.

Folket

Turkarna levde verkligen upp till sitt rykte som snälla och behagliga människor. Idel vänliga ögon, aldrig någon påträngande uppmärksamhet, alltid självklara ärlighet. Det kändes tryggare att gå på Borckas gator än på Stockholms, när det blivit mörkt. Mycket få turkar här borta kunde någon nämnvärd engelska, men det gick ändå bra att kommunicera med dem, tack vare deras goda vilja.

De absoluta höjdpunkterna, enligt HD:s personliga åsikt

- 1) Gatan av mindre skrikörnar över Bosporen - att vi mot alla odds fick en riktig toppdag på den arten. 7000 ex passerade, gissade en habitué.
- 2) Vaktlarna, som kom surrande tvärs över kustvägen mellan Trabzon och Hopa - kom insträckande från Svarta havet, vid ett tillfälle en liten flock på 10 ex.
- 3) Kungsörnarna, som höll på att knipa en katt på andra sidan av vattenmagasinet söder om Borcka. Honan gjorde en måttligt närgången sväng över katten, men hanen, som dök upp bakifrån, var ytterst nära att få grepp.
- 4) Sträckskådningen uppifrån den toppiga kullen vid Macahel Gecidi, c:a 1900 m.ö.h. Tusentals stäppvråkar gled förbi, och ytterligare 12 rovfågelarter ingick i strömmen, däribland stäpphökar (ett 30-tal) och stäppörnar (minst tre, troligen fyra). På flera av stäpphökhanarna fick vi fina närobsar. Ett par av dem såg vi jobba sig upp snett under oss, och när vi tittade på två, som kretsade rätt över våra huvuden, såg vi en tredje glida förbi högt ovanför dem. Vid horisonten i norr, på andra sidan Georgien, höjde sig den snövita toppen på Elbrus.
- 5) De två gamla lammgamarna, som tog säte för natten i en grotta (ett stort schweitzerosthål) uppe i den högsta bergväggen väster om Ovitdagi Gecidi.
- 6) De tre murkryparna, som hoppade omkring uppe på klippan vid vägkanten 5 km söder om Sivrikaya. Hoppade uppför släta, lodräta ytor med återhållna vingryck, petande i sprickor och skrevor med sina långa näbbar. För då och då iväg i i tafattjakter utmed klippans vägg, med blixtnabba tvärvändningar, så att man verkligen kunde se hur breda och runda vingarna var.
- 7) Den kaukasiska orttuppen uppe på alpängen ovanför Sivrikaya - klev upp på en sten och poserade i profil, som moripan på whiskeybuteljen (The Famous Grouse). Och den spräckliga hönan, som klev i gräset ett stycke nedanför (gråspräcklig, inte brunspräcklig!).
- 8) De 17 rödfalkarna, som hängde på rad intill vägen ett stycke söder om Ovitdagi Gecidi.
- 9) De fyra snöhönsen vid Ovitdagi Gecidi, som tittade ned på oss uppifrån kanten på bergskitteln södra vägg. Inte så litet påminde de om byggnadsarbetare som tittar ned från taket uppe på ett höghus.
- 10) De små spensliga, vita stäpphökhanarna (s:a 10 stycken), som i aktiv flykt sträckte in i bergskitteln väster om Ovitdagi Gecidi för att sedan kretsande ta höjd och slinka över den högsta, innersta kammen (3300 m.ö.h.).
- 11) Flocken med 80 vitvingade tärnor vid hamnen i Rize - var stundtals uppe och exercerade över taken på flervåningshusen utmed kustvägen men svepte varje gång tillbaka ned mot hamnens vatten i en böljande rörelse, tätt ihop som en vadarflock. Uppenbarligen var de mycket sugna på att ge sig av in över land. Jag gissar, att de gjorde slag i sak, när det börjat mörkna.

Noteras bör att HD missade alpjärnsparvarna vid Ovitdagi Gecidi och snöhönsen och snöfinkarna vid bergsbranterna sydost om Sivrikayas fåbodar - de kan alltså inte komma med i uppräknigen, trots att de säkert inte gick av för hackor de heller.

Resan dag för dag; en skissartad redogörelse ur HD:s perspektiv

Lördagen 22/9 var helt och hållet en resdag. Vi startade från Arlanda tidigt på eftermiddagen (inget jäkt), och när vi landade på Kemal Atatürk Airport, började det redan kvällas. När vi sedan installerade oss på Harem hotel på den asiatiska sidan, var stadens ljus tända.

Söndagen 23/9, före frukost, stod vi på terrassen till Harem hotel och spanade ut mot Bosporens utlopp i Marmarasjön. Det var mulet, stilla väder, och Marmarasjöns vatten var

vitt. Rader av mörka fartyg låg för ankar därute. Några *storskarvar* och *toppskarvar* satt på en pir, några *dvärgmåsar* fladdrade omkring därutanför, och ett par *medelhavsliror* ilade förbi, tätt över vattnet.

Plötsligt dök det upp en delfin rätt nära Harems hamn; gjorde ett enda litet hopp. Tydligt indikerade detta ett fiskstim. I alla händelser strömmade genast 400 *toppskarvar* till – +kom utifrån Marmarasjön i stora, täta flockar, lågt över vattnet, som sträckande prutgäss, och landade där delfinen visat sig.

Efter frukost for vi med taxi upp till Camlicakullarna. Himlen var mulen, men vi var glada åt att det inte regnade; man hade nämligen spått att det skulle regna hela dagen. Vi började med Küçük Camlica, och när vi kommit upp på toppen, såg vi *biätare* och *alpsglare* susa runt på låg höjd, 10 - 15 ex av vardera sorten. Plötsligt var de borta. Men strax kom det nya, gång på gång.

Det var gott om träd och buskar däruppe, men det var ändå ont om rastande småfågel. En *mindre flugsnappare* var det mest intressanta. En *härfågel*, som smet iväg över oss, var nog stationär

När vi stod på Küçük Camlica, började det komma *mindre skrikörnar*, mot alla odds. Allt fler kom det, och när vi räknat in 600 ex (plus några *svarta storkar*) insåg vi, att vi borde ta oss över till Büyük Camlica, den kulle från vilken man följer sträcket bäst.

Uppe på Büyük Camlica var teserveringen med de bekväma trädgårdsstolarna ersatta av en gräsmatta, som inte fick beträdas, varför vi skådare (en internationell samling) fick trängas på uppfartsvägen. Men utsikten mot Bosporen och den europeiska sidan var naturligtvis lika fin som förr. Jag kunde konstatera, att man byggt ytterligare en bro över Bosporen samt att det tillkommit mängder av nya skyskrapor - vilka som var Hilton och Sheraton var inte längre så lätt att se, och de stora moskéerna och palatsen såg inte längre så stora ut..

Vädret var fortfarande lika mulet - inga tendenser till uppgluggning - men de *mindre skrikörnarna* hade nu kommit igång ordentligt; sneddade över Bosporen på rätt måttlig höjd, snett mot den nordliga vinden. I ett par timmar bildade de en veritabel gata på den gråvita himlen, och när deras sträck var som intensivast, räknade jag vid ett tillfälle in 300 ex samtidigt. Och de sölade inte utan gled på med god fart; byttes alltså ut raskt. En skådare (dansk), som uppenbarligen var en Bosporenhabitué, skattade dagssumman till 7000 ex, ett antal i nivå med vad som räknades in under fjolårets suveräna toppdag. Med i strömmen kom en och annan *ormörn*, totalt 15 ex. Och vid ett tillfälle kom en liten eskader *svarta storkar* lugnt och stilla överglidande på rätt måttlig höjd - 19 ex.

Först på slutet kom det *ormvråkar*, några hundra ex. Åtta *dvärgörnar* passerade också. Jag såg sex av dem, och fem av dessa var mörkfasiga. Jag minns särskilt ett mörkfasigt exemplar, som kom förbi utanför kullen på ungefär samma nivå som vi och alltså huvudsakligen sågs från sidan. I ett par kretsvändor visade den upp sina kritvita positionsljus och ovsidans brungula teckningar mycket fint.

Vår flygning till Trabzon blev 2½ timme försenad - det var fel på planet. En stund såg det ut som om vi inte skulle komma iväg förrän påföljande morgon, men så lyckades man skaka fram ett nytt plan i alla fall. Vi kom därför till Trabzon i hygglig tid, trots allt; hämtade ut de två hyrbilarna och checkade in på fina Hotel Usta Park.

Måndagen 24/9 for vi på motorvägen utmed Svarta havet, från Trabzon till Hopa, fortfarande i mulet väder. Därvid såg vi *vaktlar* komma inflygande från havet på flera ställen - såg dem tvära motorvägen på några meters höjd och försvinna upp i den lummiga branten på höger sida. Bl.a. kom det en liten svärm på 10 ex. De påminde om starar men var litet större och helt stjärtlösa, och de svirrade på i rak bana, för att sedan, när de styrde upp mot buskarna, glida på rakt uthållna vingar. Och ute över havet marscherade några plogar tungt mot väst - *gråhägrar!*

Borta vid Hopa slapp vi undan molntäcket, här sken solen. Strax väster om staden stannade vi till och spanade. Och genast fick vi se tre unga *bivråkar* snedda in från havet på rätt låg höjd och ansluta sig till en rovfågelskruv, som höll på att utbildas vid en antydning till dalgång ett stycke bort (ett litet hack i den långa kedjan av höga berg med lummig skog).

Vägen upp mot Borcka var minnesvärd - slingrade längs en stenig ström upp mellan höga berg, vars branta sluttningar var täckta av frodig skog. Först lövträd med lummiga kronor, sedan granskog av mogen ålder. Här och var fanns uthuggningar, och dessa var helt täckta av små tebuskar med blänkande blad - små buskar, som var ordnade i rader på tätt klättrande terrasser. Högre upp fanns det brant sluttande ängar längs vägen, och på dessa betade det kor. Kor mötte vi också rätt ofta mitt på vägbanan. De var småvuxna och hade beige färg, och runt ögonen hade de mörka kanter, så att ögonen såg mycket stora ut. Mycket nätta och söta var de. Oftast vaktades de av någon gammal gumma. Av bergens krön såg vi bara skymtar - däruppe hängde suddiga, gråvita moln.

Uppe i Borcka sken solen, och över ett högt, skogklätt berg bolmade en rök av *vråkar* - 500 ex enligt en grov uppskattning. Samtidigt drog enorma svärmar av *ladusvalor* och *backsvalar* förbi söderut på lägre höjd. Vi kände, att vi hamnat helt rätt. Men kort därpå hade ett täcke av moln dragits över dalen, och därmed hade sträcket upphört, åtminstone över Borcka.

I ett försök att hitta sträcket igen for vi upp på den slingrande vägen mot Camili, men där hamnade vi snart i moln med 50 meters sikt och tvangs att vända. En *klippsparv* på en tråd toppade den turen.

Vi checkade nu in på Hotel Gran Baraj, och därefter återstod inte mycket av dagen. Vi beslöt att satsa på kusten och for ned till Hopa igen.

När vi gick ut på piren i Hopas hamn, skrämde vi upp en *vaktel* ur en plätt med fjolårsgräs. Den flög bara ett kort stycke, dansade sedan ned mitt ute på pirens asfalt, blev stående där några sekunder och rusade sedan in i ett nytt snärje av gräs och småbuskar. Därifrån lät den sig inte köras upp igen, men istället promenerade en *fältpiplärka* plötsligt fram - knallade omkring och letade mat i det torra gräset invid asfalten. .

Den lilla hamnen var verkligen oväntat givande. Förutom vakteln och fältpiplärkan såg vi bl.a. två *kungsfiskare*, fem *roskarlar*, en *rallhäger* (kurande, svårupptäckt), tre *silkeshägrar* (desto mer lysande), en *svarthuvad mås*, två *långnäbbade måsar* och ett 20-tal *dvärgmåsar*. Och när det skymde, flög en *nattskärva* iväg från pirmuren, tvärs över hamnbassängen.

Tisdagen 25/9 låg regntunga moln över Borcka. Vi hoppades att det skulle se bättre ut bortan vid Camili, som ligger invid den georgiska gränsen, och gav oss därför åter i kast med den smala sepeintvägen. Även idag kom vi in i moln, men den här gången lyckades vi i alla fall ta

oss upp till passet Macahel Gecidi och ned på andra sidan. Där blev det dock stopp med besked: stort vägbygge och en vägvakt med röd flagga. "Stängt till klockan tolv!". Det var bara att vända. Lika bra var nog det; här regnade det nämligen.

När vi kommit tillbaka till Borcka, såg vi att vädret verkade vara bättre i söder. Alltså for vi ditåt, mot Artvin. Något rovfågelsträck hittade vi aldrig, men vid det stora vattenmagasinet söder om Borcka fick vi i alla fall sol, och där upptäckte vi två gamla *kungsörnar* (ett par), som kretsade runt över dalen. Den ena (honan) började plötsligt glida bort mot andra sidan i spikrak, flackt dalande bana. Först i sista momangen insåg jag, att det rörde sig om en attack: långt därborta, vid en liten gård, skuttade en vit katt (vit med brungula fläckar) undan med långa språng, just som örnen nådde fram. Örnen svängde upp igen, och katten klarade sig med ett par meters marginal - det hela såg inte alltför farligt ut. Men i nästa ögonblick fyllde hanen på bakifrån med ett djärvt svep, och han var ytterst nära att knipa katten.

Efter en irrfärd i en trång dalgång bort mot Savsat kom vi sent på eftermiddagen fram till en av norra Turkiets mycket få gåsgamlokaler, den trädlösa, kakifärgade dal, där vägen mot Ardanuc går. Här var himlen klar och blå, och högt uppe på denna gled tre *gåsgamar* omkring, precis som vi hoppats. Strax blev en av dem uppvaktad av två små flugor: två *pilgrimsfalkar*, som svängde runt kring jätten. De blev dock aldrig riktigt närgångna. Även här fanns det ett par gamla *kungsörnar* - de var uppe och seglade på hög höjd. När det slutligen blev dags för gåsgamarna att söka nattvila, följde vi förstås deras ytterligt omständliga turer av och an utmed den utvalda bergväggen, som reste sig ett par kilometer in från vägen. Därvid såg vi även en *lammgam*, som gjorde ett par mycket korta svängar ut från bergväggen.

Onsdagen 26/9 inleddes med tätt och rikhaltigt rovfågelsträck längs Coruhfloden norr om Borcka. Floden var uppdämd här, och minareten på en moské stack upp vattenmagasinet. Över den gröna åsen på andra sidan (medsol!) kom rovfåglar i en jämn ström. Den stora massan utgjordes naturligtvis av *stjäppvråkar*, men där kom också *stjäpphökar* (ett 20-tal), *mindre skrikörnar* (15), *brunglador* (15), *bivråkar* (10), *brunhökar* (10), *balkanhökar* (8), *dvärgörnar* (4) och en *ormörn*. Mest gladde jag mig åt de vackra *stjäpphökanarna*. De passerade oftast litet vid sidan om och på rejäl höjd, vitblinkande mot den blå himlen. Även gruppen på sju *balkanhökar* var naturligtvis sevärd - innehöll minst tre hanar med vitaktiga, mörktoptade vingundersidor. En ensam *svart stork* ingick i strömmen - såg sorgligt vanskapt ut i jämförelse med alla snitsigt designade rovfåglar. Efter två timmar glesnade strömmen över åsen, och strax upphörde den helt. Vi förstod, att den tilltagande termiken fått sträcket att ta en ny och högre bana. Det gällde alltså att komma upp i bergen.

Vi beslöt att pröva vägen upp mot Camili (tredje försöket), men avantgardet kom strax upp i moln (för tredje gången) och vände tillbaka.

I stället for vi bort till den västra sidan, bort till berget ovanför Civanköy, strax sydväst om Borcka. Där sken solen från molnfri himmel, och där hittade vi en fin utsiktspunkt. Sträcket strömmade på för fullt, men tyvärr valde rovfågeln att skruva långt i norr och långt i söder, varför de passerade vårt berg i glidflykt, i hög fart.

Torsdagen 27/9 såg vi redan på morgonen att betingelserna för sträckskådning blivit optimala - inte ett moln på himlen. För fjärde gången gav vi oss av upp på Camilivägen, upp mot bergen öster om dalen, och det blev fjärde gången gillt: när vi kom upp till passet Macahel

Gecidi, 1814 m.ö.h., kunde vi konstatera, att himlen fortfarande var helt molnfri. Och när vi klev ut ur bilarna, kom en vacker *stäpphökhane* förbi på närmsta håll, i medsol och mot blå himmel. Det var verkligen en öppning som hette duga!

Över diset vid horisonten i norr stack en stor, snövit bergskägla upp. Det var Elbrus, den högsta toppen i Kaukasus. Den är belägen ett stycke in på ryskt territorium och är därmed Europas högsta berg (överträffar Mont Blanc med 832 meter!). När vi tittade på den snövita toppen, såg vi alltså tvärs över hela Georgien! Avståndet till toppen var 22 mil.

För att få perfekt utsikt runt om knogade vi upp på en brant, toppig kulle, som reser sig vid sidan av passet, upp genom låg, snårig bokskog. När vi kommit upp, befann vi oss på en höjd av 1900 m.ö.h. Det rovfågelsträck, som vi sedan följde däruppfån, visade sig vara av allra yppersta klass: stor mängd, god variation, olika intressanta synvinklar. Främst var det naturligtvis *stäppvråkar* som kom; de gled förbi i en aldrig sinande ström. Men i denna ström ingick hela tiden andra arter i mindre mängd: summa 50 *brunglador*, 50 *sparvhökar*, 30 *brunhökar*, 20 mindre *skrikörnar*, ytterligare tio gamla *stäpphökhanar* (vid ett tillfälle kretsade två ihop rätt över oss, varvid en tredje gled förbi över dem, på betydligt högre höjd), fem *stängshökar* (alltså hon/ungfågelfärgade individer), sju *bivråkar* (alla utom en var juvenila), tre *stäppörnar* (en var juvenil och försedd med breda vita bakkanter på armarna - lyste starkt, när den gled över), två *ormörnar*, en *smutsgam* (subadult) och en ung *balkanhök*. *Balkanhöken* svängde runt kring kullens topp på närmsta håll, och så gjorde även en ung *bivråk* och ett par *stäpphökhanar*. Och emellanåt kom *biätarflockar* rätt över, livligt lockande. Ibland kom rovfågelnarna faktiskt glidande snett inunder oss, på väg upp ur den dal, som sträckte sig bortifrån den georgiska gränsen upp till passet. Bl.a. såg vi ett par *stäpphökhanar* på detta vackra vis. Samt en subadult *stäppörn* och många *stäppvråkar*. Stäppvråkarnas teckning var ofta ytterst lik den klassiska örnvråksteckningen, men vi höll huvudet kallt och väntade tills vråken i fråga hade långa vingar också. Någon sådan vråk kom dock ej, så det blev en nolla i protokollet.

Fredagen 28/9 for vi från Borcka till Sivrikaya. På vägen, vid en liten hamn strax väster om Hopa, stannade vi till. Där visade en *kungsfiskare* upp sig fint på en stenbumling vid stranden, och ytterligare en sågs pila iväg, tätt över vattnet.

Klockan var bara 0900, men rovfågelnarna hade redan kommit igång; smågrupper kretsade här och var över bergens socklar. Bl.a. såg vi en *dvärgörn*, en *ormörn* och fem *mindre skrikörnar*.

Ett par mil längre bort efter vägen stod det en adult *tundratrut* på en sten utanför stranden, invid en samling *medelhavstrutar*. Alternativet graellsii ansåg vi oss kunna bortse ifrån här, vid Svarta havets sydöstra strand.

Vi svängde in på vägen upp mot Ispir på andra sidan bergen. Halvvägs upp ligger den lilla staden Ikizdere. På en husvägg vid huvudgatans början fanns en stor skylt med en kaukasisk orre. Strax intill låg hotellet, och där tog vi in.

Sedan, på eftermiddagen, fortsatte vi upp mot det högsta passet. Därvid passerade vi byn Sivrikaya, som knappt kan kallas by, eftersom den inskränker sig till en handfull hus, däribland dock det berömda tehuset. Samt en liten moské. Här hängde två *örnvråkar* över en kulle alldeles intill vägen; hängde långa stunder orörliga på den nordliga vinden, störtade emellanåt ned mot marken, där det antagligen fanns gott om sork.

Uppe vid passet, Ovitdagi Gecidi (2624 m.ö.h), parkerade vi vid en liten bunkerliknande byggnad, som gav lä. Ett par *vattenpiplärkor* visade upp sig kortvarigt ute på vägbanan, ett par *alpkråkor* flög förbi utmed den stenströdda åssträckningen i öster, och en *kungsörn* (adult) gled snett över på den västra sidan, i spikrak bana.

Så gav vi oss av västerut över den steniga fjällheden, in mot den kittel som inramades av höga, tvärbranta bergskammar. Som väntat var jag mycket handikappad av den tunna luften; blev tvungen att stanna och snabbandas var 50:e meter. Snart var jag långt efter de andra. Men det fanns hela tiden saker att titta på under andhämtningspauserna. T.ex. mängder av vit tidlösa och en och annan klockgentiana. Och Christer, som stannat för att fotografera, ropade och pekade ut en juvenil *stäppörn*, som just höjt sig över den stenströdda åsen i öster. Många långvingad och fingrad verkade den vara, jämfört med alla de mindre skrikörnar vi sett under resan, och den visade upp sin dräkt i ljusbrunt, svart och vitt helt perfekt.

På en kulle med mager växtlighet, kom jag på några *berglärkor* som sökte mat tillsammans. Det var två gamla fåglar och fem ungfåglar - alltså en familj. De gamla hade så mycket svart framtill, att man bäst beskriver det som en vidlyftig svart haklapp med ett stort vitaktigt hål över strupen. Ungfågeln hade ruggat om helt bortsett från i ansiktet, som fortfarande var ljus och obestämt småspräckligt, med ljus ögonbryn. De var alltså av rasen *penicillata*, men deras locklåten var exakt desamma som de man hör från våra egna berglärkor.

På vägen tillbaka ned mot bilarna upptäckte jag en *lammgam* över bergskammen längst in i dalkitteln bakom mig. Den sänkte sig och seglade av och an utmed bergväggarna därinne, gjorde så en upptagning och landade på en hylla. Och där satt den en *lammgam* till. Bägge var adulta. Strax gav de sig av igen, dock bara för att svänga in i en grotta (ett stort hål av schweizerosttyp) i bergväggen mittemot. Där blev de sittande. Antagligen var detta deras nattplats. Det kvällades nämligen.

Resten av gänget återvände nu inifrån kitteln. De hade sett *alpjärnsparvar* i en blockmark och haft den ena *lammgamen* rakt över huvudet längst inne i kitteln.

På återvägen ned till Ikizdere stannade vi till 5 km före Sivrikaya, vid en hög klippa intill vägkanten. Där hade nämligen Christer sett murkrypare drygt tio år tidigare. Knappt hade vi kommit ut ur bilarna, förrän en *murkrypare* var upptäckt uppe på klippväggen. Och en till. Uppför de släta stenyrtorna hoppade de, med ett återhållet vingklipp per hopp, och här och var petade de med sina långa näbbar i sprickor och skrevor efter något ätbart. Alltsomoftast jagade de också varandra av och an utefter fasaden, med blixtnabba tvärvändningar. Därvid demonstrerade de sina breda, runda vingar till fullo - svarta med vita fläckar. Bägge var gråvita på strupe och kräva. Kanske var det två kullsyskon.

När en *tornfalk* hade satt sig på klippans ovkant, hoppade den ena *murkryparen* upp till denna och tog sig en titt på halvannan meters avstånd. Det såg lustigt ut. Sedan kom skymningen, och vi fortsatte ned till Ikizdere.

Lördagen 29/9 blev det väckning redan kl 0400, och en halvtimme senare for vi upp mot de kaukasiska orrarna på alpängarna ovanför Sivrikaya. Kl 0530 var vi på plats. Det var då fortfarande mycket skumt, men lika fullt såg vi två hönor flyga över och landa på slutningen ovanför oss. De hade längre stjärt än vanliga orrhöns. När det blivit full dager, lyckades vi (främst skarpögda Gigi) genom intensiv spaning upptäcka *kaukasiska orrar* på marken - uppe i den med låga rhododendronsnår strödda alpängen ovanför oss. Först en höna, som var

mönstrad som en vanlig orrhöna men mycket gråare, knappast brun alls. Sedan en tupp, som klev upp på en liten sten och visade upp sig i profil, som moripan på etiketten till "The Famous Grouse". Lång stjärt med nedböjd spets hade han, liksom en vit fläck framför armhålan. Men han saknade vitt vingband. När han sedan flög, noterade jag, att han visserligen hade vitt under vingarna men att det vita var mer begränsat än hos vanlig orre. Och under stjärten fanns inget vitt alls.

Den väg, som vi så länge segat oss upp på, på lägsta växel, slutade litet längre fram vid en fäbod, bestående av 21 enkla trähus i en klunga. Nu hade solen gått upp och börjat värma, och detta behövdes verkligen, eftersom efternatten varit kall; det var is på pölarne häruppe. Två *svarta rödstjärtar* av turkisk ras (med roströda magar) sjöng från husens taknockar. Med Stickan i spetsen gav sig nu de flesta i gruppen av mot sydost, upp mot några höga bergskammar, men Ola och jag ville försöka se mer av de kaukasiska orrarna, så vi gick tillbaka västerut.

Ola fick verkligen se tre orrar till; de flög nere i en dal och var strax försvunna. Jag missade dem dock. Men vi fick i alla fall se en adult *kungsörn* segla över den höga åsen i öster (grågul av visset gräs), varvid den blev mobbad av två *örnvråkar*. Och överallt längs vår stig hörde vi vårtbitare rassla i kör, och överallt såg vi vissna blommor, som vi inte kunde identifiera. Vi insåg, att blomsterprakten måste ha varit överväldigande här två månader tidigare.

När vi återsamlats vid fäboden, fick Ola och jag höra, att bergsplutonen haft finfina obsar på *kaspiska snöhöns* och *snöfinkar*. Gigi kunde t.o.m. visa upp en snöhönejäder med arttypisk teckning.

Vi for nu tillbaka ned i dalen och upp mot passet. Murkryparklippan var tom på murkrypare. Däremot såg vi två *alpkråkor* göra en blixervisit i en nisch däruppe och sedan susa iväg utför i en bågflykt, som var uttalad men inverterad.

Uppe vid passet var det dött sånär som på en *örnvråk*, som flög undan, och eftersom klockan var 1230 och solen gassade, beslöt vi att fortsätta ned till Ispir och spana efter rovfågelsträck i Coruhflodens dalgång (det är i dessa trakter som floden har sin upprinnelse).

Nere i Ispir var det högsommarvarmt (27 grader). Vi följde Coruh Nehri nedströms och kom in i en trång dal med höga bergväggar. Den var pampig men helt tom på rovfåglar. *Klippduvor* och *klippsvalor* flög utmed bergväggarna, och en *strömstare* satt på en sten i en fors - det var allt. Vi vände. Det var nu sen eftermiddag.

Ett stycke innan vi nådde passet, stannade vi till på prov. Där hängde tre tornfalkar över en naken liten rygg på vägens östra sida. Till en början ägnade vi dem inget större intresse, men när allt fler av dem radade upp sig, fattade vi misstankar och tog oss en närmre titt. Och, mycket riktigt, det var *rödfalkar* - flera små vackra hanar lät sig artbestämmas. 17 rödfalkar räknade vi in. De hängde alla på rätt låg höjd, mestadels skickligt balanserande på vinden med orörliga vingar, ibland lätt ryttlande. Och då och då damp de lodrätt till marken och plockade upp något. Antagligen var det vårtbitare som de tog.

Även uppe i passet stannade vi till. Grottan i bergväggen var tom, men strax hade vi med hjälp av våra tuber hittat *lammgamparet* i alla fall; det satt uppe på en hylla i bergväggen bredvid.

Murkryparklippan blev nästa anhalt. Och nu såg vi *murkrypare* direkt - det var tydligen på kvällen man skulle söka dem där. Vi kunde för övrigt konstatera, att det var tre ex, inte två, något som vi misstänkt redan kvällen innan. Och precis som då hoppade murkryparna runt och undersökte sprickor och skrymslen, med avbrott för blixtnabba tafattjakter. Vi hörde även en av dem (ljusstrupig) sjunga, en sång som bestod av tre utdragna visslingar i följd, i stegrad tonhöjd. När det började skymma, försvann de, precis som kvällen innan. Det sista vi såg av dem var ett ex, som flög ned mot den lilla älven i dalens botten.

På kvällen lämnade Henrik gruppen - tog en taxi till Trabzon. Han var bunden av ett uppdrag i Stockholm på måndagen.

Söndagen 30/9 var vår sista skådardag. Den skulle delas mellan bergen och kusten. Vår start blev åter tidig - redan 0530, i gryningsljus, för vi iväg. Vi ville nämligen komma upp till passet i tid för att se lammgamarna, medan de fortfarande satt kvar på sin nattplats.

När vi kommit upp till väggkantsklippan ovanför Sivrikaya, var det redan full dager. Men klippväggen var tom. Tomma var också de branta ängarna på andra sidan dalen - inga kaukasiska orrar lät sig uppletas bland de mörka rundlarna av rhododendron.

När vi kommit upp till passet (Ovitdagi Gecidi), hade solen ännu inte kommit upp över den stenströdda åssträckningen i öster. Lika fullt tvangs vi konstatera, att båda lammgamsätena var tomma. Kanske hade de en annan nattplats trots allt. I alla fall upptäckte vi en *kungsörn*, som satt på ett stenblock uppe på en liten förhöjning av åssträckningen i öster - nu, när termik ännu inte fanns, spanade den alltså sittande.

Vi började gå in över den kulliga heden, in mot kitteln under de höga kammarna. *Vattenpiplärkor* hördes flyga undan. Ett par *svarta rödstjärtar* sjöng uppflugna på stenblock. Och plötsligt upptäckte Göran fyra *kaspiska snöhöns*, som stod uppe på randen av den södra klippväggen och tittade ned på oss. De såg ut som byggnadsarbetare på taket av ett höghus. Rovfåglar, som sträckte förbi över den norra kammen, fick Christer, Ola och mig att stanna upp och spana, och eftersom sträcket bara tilltog, blev vi stående. *Stäpphökar* tog priset kvalitetsmässigt. Vi såg nio hanar och åtta honor/ungfåglar (de senare bör egentligen benämnas stängshökar, med ett undantag) passera, och så gott som alla kom förbi på förhållandevis nära håll. Mycket vackert var det att se de små spensliga, vita hanarna klippa fram med lätta vingslag så tätt inpå klipporna, att man såg deras skuggor strax inunder. *Brunglador* dominerade antalsmässigt. De gick i en bana längre bort, bortom norra kammen. Bl.a. såg vi en utdragen flock på 160 ex glida förbi, med ett uppehåll för kretsning, och kort därpå kom 110 ex. Slutsumman blev 350 ex. En hel del *brunhökar* sträckte också förbi (s:a 30 ex) men bara ett ex vardera av *bivråk* och *mindre skrikörn*. På slutet kom mest *stäppvråkar* (s:a 200 ex). Och medan vi granskade strömmen av prickar bortom kammen i norr, kom både *alpråkar* och *alpkajor* förbi inne i kitteldalen. De röda och gula näbbarna blänkte i solen.

När vi kommit ned till passet igen och lastade in i bilarna, gjorde en flock *vinterhämplingar* (30 ex) ett snabbt nedslag vid väggkanten ett stycke bort.

Murkryparklippan synades åter på vägen ned mot Ikizdere. Den var tom.

Christer, Ola och jag stannade också till vid Sivrikaya och kikade in i det berömda tehuset, där så många frågat efter orrguiden Mustafa och där det hårda gänget övernattade drygt tio år

tidigare. Så kolossalt primitivt det var! Plankgolv och plankväggar. En järnkamin i mitten, med ett tjockt rör rätt upp. Affischer med Kemal Atatürk på väggarna.

När vi checkat ut från hotellet i Ikizdere, for vi ned till kusten och den fina motorvägen. Där nere hade det börjat mulna igen, precis som man förutspått.

Strax öster om hamnen i Rize stannade vi till för att ta oss en titt. Skälen var tre: Där fanns en soptipp. Där mynnade en liten flod. Och just dit, till Rize från stränderna kring Krim, gick ett gult streck på den svarthuvade trutens utbredningskarta i Fågelguiden.

Det var alldeles prickigt av vitfågel på vattnet utanför, där vi stannade, och prickarna bestod av ett inre bälte av 300 *medelhavstrutar* och ett yttre bälte av 200 *dvärgmåsar* (adulta och subadulta). Ett 30-tal *skrattmåsar* vimlade hemtamt omkring bland trutarna, men där låg också en liten väl sammanhållen grupp av *långnäbbade måsar*, en adult med röd näbb och fem årsungar. De verkade vara osäkra och illa till mods, och jag kom osökt att tänka på den grekiska kontingenten i Anabasis, som lär ha jublat sitt "Thalatta, thalatta!" på ett berg just härovanför.

Tre hägrar, som flög förbi, fångades av Görans träffsäkra kamera. Vid bildgranskning visade de sig vara *purpurhägrar*, resans enda. Vi såg också två *medelhavsliror*, som flög förbi på rätt nära håll, på gränsen mellan gråbrunt flodvatten och blått havsvatten, *kentska tärnor*, som satt i rader på kanterna till några stora burar för fiskodling, samt en *svarthuvad mås* (fjoling). Och så upptäckte vi en stor flock *Chlidonias-tärnor*, som exerceerade inne i hamnen väster om oss. När vi skulle fara ditin, fick någon i första bilen syn på en *härfågel*. Den försökte gömma sig under en buske på en gräsmatta alldeles intill vägen.

I Rizes hamn fick vi tärnflocken på närhåll. Den bestod av 80 *vitvingade tärnor*, och alla utom fyra var årsungar. De fyra adulta höll på att rugga till vinterdräkt och var brokiga i svart och vitt som gamla kustpipare. Uppenbarligen var tärnorna mycket sugna på att ge sig av söderut, in över land. Gång på gång var de uppe över flervåningshusen på andra sidan kustvägen och drog av och an, dock för att strax ångra sig och i samlad flock svepa ned till hamnen igen, i en vackert böljande rörelse. Flera gånger kom de sedan rätt över våra huvuden. De kunde alltså inte bestämma sig, men jag gissar, att de gjorde slag i sak, när mörkret fallit.

Väster om Rize gjorde vi ett stopp vid en ny hamn. Det började då skymma, och de grå molnen släppte det allra finaste duggregn. På en sten nere vid en avsnörd pöl satt en kungsfiskare, och ute över havet jagade tre små falkar insekter. Det var *aftonfalkar*; en av dem girade undan en prejannde trut och visade då upp en ljus buksida (adult aftonfalkhona).

Logi för natten fick vi på ett hotell nära flygplatsen i Trabzon.

Måndagen 1/10 var vår hemresedag. Planet startade tidigt från Trabzon, så jag fick se den Anatoliska högslätten i morgonsol. Den var ljusbrun och så gott som trädlös - en skrämmande kontrast till Pontus' gröna, lummiga nejder. Efter en sväng över Marmarasjön landade vi på Kemal Atatürk Airport, och där bytte vi flygplan. Vid den nya starten tog vi höjd väster om Istanbul, och jag fick då en prima överblick över staden. Den var verkligen jättelik; Bosporen var en vitblänkande rännil i en öken av hus. Ut över Svarta havet flög vi strax väster om Bosporens mynning, och in över land igen kom vi över Bulgariens långa raka, sandstrand. Den slutade uppe vid halvön Kaliakra, där det ska finnas tatarfalk och nunnestenskvätta.

Resten av flygresan struntade jag i utsikten - kunde ändå inte orientera mig. Dessutom flög vi långa stunder över molntäcke. Så t.ex. när vi flög ut över Östersjön.

Men när vi började dala inför landning på Arlanda, tog molntäcket slut, och då kom jag åt att se Stockholms ytterskärgård. Och allra ytterst låg Svenska högarna - jag kände igen den röda fyren.

Stickan har gjort sig känd för perfekt arrangerade resor till uppseendeväckande låga kostnader. Denna resa var ytterligare en i raden. Vi deltagare vill tacka honom för en helt strålande insats som arrangör och reseledare.

Håkan Delin

Artlista

<i>Gräsand</i>	Hopa 2 ex 24/9
<i>Årta</i>	Rize en juv hanne 30/9
<i>Kaukasisk orre</i>	Strax innan fäboden, Sivrikaia, fyra hannar och två honor 29/9
<i>Kaspisk snöhöna</i>	Berget bortom fäboden, Sivrikaia, minst ett ex 29/9, bergen ovanför passet, Sivrikaia 4-5 ex 30/9.
<i>Vaktel</i>	Längs kustvägen Trabzon – Hopa ca 30 ex (!) 24/9, Hopas hamn tre ex 24/9, norr om Borcka ett ex 26/9
<i>Skäggdopping</i>	Rize två ex 30/9
<i>Gråhakedopping</i>	Hopas hamn ett ex 24/9
<i>Medelhavslira</i>	Bosporen ca 10 ex 23/9, Rize 2+2 ex 30/9
<i>Storskarv</i>	Allmän vid Bosporen och på Svarta havskusten
<i>Toppskarv</i>	Bosporen ca 400 ex 23/9, längs kusten Trabzon – Hopa några ex 28/9, Rize ett ex 30/9
<i>Rallhäger</i>	Hopas hamn ett ex 24/9, Borcka ett ex 26/9 (OJ)
<i>Silkeshäger</i>	Längs kustvägen ett ex 24/9, Hopas hamn tre ex 24/9, Rize två ex 30/9
<i>Ägretthäger</i>	Längs kustvägen minst tre ex 24/9, längs kustvägen 3+1+7 ex 30/9
<i>Purpurhäger</i>	Längs kustvägen tre ex 30/9 (GF)
<i>Gråhäger</i>	Tämligen allmän vid kusten och längs Coruh-floden

<i>Svart stork</i>	Totalt 27 ex : Camlica 24 ex 23/9, Borcka ett ex 24/9 samt 1+1 ex 26/9
<i>Bivråk</i>	Totalt ca 100 ex : Hopa-Borcka ca 30 ex 24/9, Borcka ett ex 25/9, ca 50 ex 26/9 samt 10-15 ex 27/9, Hopa ca fem ex 28/9, passet ovanför Sivrikaia två ex 29/9 samt ett ex 30/9
<i>Brun glada</i>	Totalt ca 590 ex: Bosporen två ex 23/9, Borcka 5-10 ex 24/9, 30-40 ex 25/9, ca 60 ex 26/9 samt ca 50 ex 27/9, passet ovanför Sivrikaia 25 ex 28/9, fäboden ovanför Sivrikaia ca 60 ex 29/9, passet ovanför Sivrikaia ca 350 ex 30/9
<i>Lamngam</i>	Borgen s Borcka 1-2 ex 25/9, passet ovanför Sivrikaia två ex (ett par) 28/9 och 29/9
<i>Smutsgam</i>	Totalt fyra ex: Borcka tre ex 26/9 samt ett ex 27/9
<i>Gåsgam</i>	Borgen s Borcka 4-5 ex 25/9. (En numera mycket sällsynt art i Turkiet)
<i>Ormörn</i>	Totalt ca 20 ex : St Camlica ca 15 ex 23/9, Borcka ett ex 24/9, ett ex 26/9 samt två ex 27/9, Hopa ett ex 28/9
<i>Brun kärrhök</i>	Totalt ca 140 ex : Borcka två ex 25/9, ca 50 ex 26/9 samt ca 30 ex 27/9, Hopa + passet ovanför Sivrikaia 15-20 ex 28/9, passet ovanför Sivrikaia ca 10 ex 29/9 och ca 30 ex 30/9
<i>Stäpphök</i>	Totalt ca 50 ex : Borcka 3 ex 24/9, ett ex 25/9, ca 20 ex 26/9 samt ca 15 ex 27/9, passet ovanför Sivrikaia ett ex 28/9, fäboden ovanför Sivrikaia ett ex 29/9, passet ovanför Sivrikaia nio ex 30/9
<i>Stäpp/ängshök</i>	Totalt ca 50 ex. (Som stängshökar räknades alla honfärgade fåglar – en överväldigade majoritet var sannolikt stäpphökar) : Borcka två ex 24/9, fyra ex 25/9, ca 20 ex 26/9 samt ca 15 ex 27/9, fäboden ovanför Sivrikaia ett ex 29/9, passet ovanför Sivrikaia åtta ex 30/9.
<i>Ängshök</i>	Borcka en hanne 26/9 (HW)
<i>Duvhök</i>	Borcka 1+1 ex 26/9
<i>Sparvhök</i>	Totalt ca 110 ex : Camlica ca 10 ex 23/9, Borcka ca 10 ex 24/9, ca 5 ex 25/9, ca 10 ex 26/9, ca 50 ex 27/9 samt fem ex 28/9, passet ovanför Sivrikaia 3-4 ex 29/9 samt ett ex 30/9.
<i>Balkanhök</i>	Totalt 17 ex : Camlica tre ex 23/9, Borcka ca 10 ex 26/9 samt två ex 27/9, passet ovanför Sivrikaia två ex 28/9
<i>Stäppvråk</i>	Totalt ca 16.500 ex : Camlica ca 300 ex 23/9, Borcka över 1.000 24/9, 15-20 ex 25/9, över 10.000 ex 26/9 samt ca 5.000 27/9, Hopa

ca 10 ex 28/9, passet ovanför Sivrikaia ca 10 ex 29/9 och ca 200 ex 30/9

<i>Örnvråk</i>	Sivrikaia 2+1 ex 28/9, passet ovanför Sivrikaia 29/9
<i>Mindre skrikörn</i>	Totalt ca 7.000 ex : Camlica ca 7.000 ex 23/9, Hopa-Borcka ca 10 ex 24/9, dammen söder om Borcka två ex 25/9, Borcka ca 50 ex 26/9 samt ca 25 ex 27/9, Hopa ca åtta ex 28/9, passet ovanför Sivrikaia fyra ex 30/9.
<i>Stäppörn</i>	Totalt sex ex: Borcka fyra ex 27/9, passet ovanför Sivrikaia ex 28/9, fäboden ovanför Sivrikaia ett ex 29/9
<i>Kungsörn</i>	Dammen söder om Borcka två ex 25/9, borgen söder om Borcka ett ex 25/9, passet ovanför Sivrikaia två ex 28/9, Sivrikaia tre ex 29/9, passet ovanför Sivrikaia ett ex 30/9
<i>Dvärgörn</i>	Totalt ca 40 ex : Camlica sju ex 23/9, Hopa-Borcka fem ex 24/9, Borcka 20-30 ex 26/9, Hopa ett ex 28/9
<i>Rödfalk</i>	Vägen mellan Sivrikaia och Ispir 17 ex 29/9.
<i>Tornfalk</i>	Enstaka ex varje dag.
<i>Aftonfalk</i>	Totalt 9 ex : dammen söder om Borcka sex ex 25/9, liten hamn öster om Rize tre ex 30/9.
<i>Lärkfalk</i>	Totalt 8 ex : Lilla Camlica tre ex 23/9, längs kustvägen två ex 24/9, Borcka ett ex 25/9 samt två ex 26/9.
<i>Pilgrimsfalk</i>	Borgen söder om Borcka två ex 25/9.
<i>Sothöna</i>	Rize ca 50 ex 30/9
<i>Tjockfot</i>	Trabzons flygplats ett ex från planet i starten (!) 1/10
<i>Tofsvipa</i>	Längs kustvägen 1+1 ex 28/9, passet ovanför Sivrikaia sju ex 30/9
<i>Skogssnäppa</i>	Karagöl två ex 27/9
<i>Roskarl</i>	Hopas hamn ca fem ex 24/9
<i>Svarthuvad mås</i>	Hopas hamn ett 1k 24/9, Rize en 2k + en ad 30/9
<i>Dvärgmås</i>	Bosporen ca 30 ex 23/9, Hopas hamn 20-25 ex 24/9, Hopa ett ex 28/9, Rize ca 250 ex 30/9
<i>Skrattmås</i>	Bosporen några ex 23/9, Hopas hamn 3-4 ex 24/9, Rize ca 30 ex 30/9

<i>Långnäbbad mås</i>	Hopas hamn två 1k 24/9, Rize en ad + fem 1k 30/9
<i>Silltrut (Heuglini)</i>	Hopa 1+1 ex 28/9, Rize 1+1 ex 30/9, samliga adulta
<i>Kaspisk trut</i>	Flera ex bland de många medelhavstrutarna vid Svarta havskusten och i floden vid Borcka.
<i>Medelhavstrut</i>	Mycket talrik i Bosporen och längs Svarta havskusten, en hel del också i Coruh-floden kring Borcka.
<i>Armenisk trut</i>	Borcka ett ad ex 24/9
<i>Kentsk tärna</i>	Bosporen tre ex 23/9, Rize flera hundra ex 30/9
<i>Fisktärna</i>	Hopas hamn 8-10 1k 24/9
<i>Småtärna</i>	Rize minst två ex 30/9
<i>Vitvingad tärna</i>	Rize ca 80 ex (varav fyra adulta) 30/9
<i>Klippduva</i>	Många tamduvor överallt samt 10-15 troliga klippduvor i ravin no Ispir 29/9
<i>Turkduva</i>	Istanbul några ex 23/9
<i>Palmduva</i>	Hotell Harem, Istanbul två ex 23/9
<i>Kattuggla</i>	Längs vägen mot Karagöl ett ex 27/9 (HE)
<i>Nattskärna</i>	Hopas hamn ett ex 24/9 (HD)
<i>Tornseglare</i>	Enstaka längs kusten
<i>Alpseglare</i>	Camlica ca 100 ex 23/9, Borcka två ex 26/9, längs vägen Sivrikaia - Ispir två ex 29/9
<i>Kungsfiskare</i>	Hopas hamn minst tre ex 24/9, väster om Hopa 2-3 ex 28/9, Rize 2+1 ex 30/9
<i>Biätare</i>	Camlica ca 50 ex 23/9, Borcka minst 100 ex 26/9 samt 80-100 ex 27/9
<i>Härfågel</i>	Lilla Camlica ett ex 23/9, Karagöl ett ex 27/9, Rize ett ex 30/9
<i>Berglärka</i>	Tämligen allmän på hög nivå kring Sivrikaia 28-30/9
<i>Backsvala</i>	Tämligen allmän överallt
<i>Ladusvala</i>	Tämligen allmän överallt

<i>Hussvala</i>	Enstaka ex i svalflockarna
<i>Klippsvala</i>	Sedd på flera ställen uppe i bergen
<i>Trädpiplärka</i>	Lilla Camlica några ex 23/9, Borcka några ex 26/9
<i>Vattenpiplärka</i>	Allmän på hög nivå kring Sivrikaia 28-30/9
<i>Fältpiplärka</i>	Hopas hamn ett ex 24/9
<i>Gulärkla</i>	Tämligen allmän över Camlica samt längs Svarta havskusten
<i>Forsärkla</i>	Lilla Camlica några överflygande 23/9
<i>Sädesärkla</i>	Allmän i stort sett överallt
<i>Strömstare</i>	Öster om Ispir två ex 29/9
<i>Gärdsmyg</i>	Ett ex hört Borcka 26/9
<i>Järnsparv</i>	Fäbodarna ovanför Sivrikaia ca 10 ex 28/9
<i>Alpjärnsparv</i>	Passet ovanför Sivrikaia tre ex 28/9
<i>Rödhake</i>	Ett ex Borcka 26/9
<i>Svart rödstjärt</i>	Tämligen allmän på hög höjd kring Sivrikaia 28-30/9
<i>Rödstjärt</i>	Lilla Camlica ett ex 23/9, Hopas hamn ett ex 24/9
<i>Buskskvätta</i>	Längs kustvägen ett ex 24/9, Borcka två ex 27/9, Sivrikaia ett ex 29/9
<i>Svarthakad buskskvätta</i>	Hopas hamn 24/9 (HE)
<i>Stenskvätta</i>	Tämligen allmän längs kusten
<i>Koltrast</i>	Hörd i bergen ovanför Borcka 27/9
<i>Sammetshättla</i>	Lilla Camlica ett ex 23/9 (HW)
<i>Törnsångare</i>	Hopas hamn flera ex 24/9
<i>Svarthätta</i>	Lilla Camlica ett ex hört 23/9
<i>Ärtsångare</i>	Lilla Camlica ett ex 23/9
<i>Gran/bergsgrensångare</i>	Sivrikaia ett ex sjungande 28/9 (GS)

<i>Lövsångare</i>	Hopas hamn flera ex 24/9
<i>Kungsfågel</i>	Karagöl flera hörda 27/9
<i>Mindre flugsnappare</i>	Camlica tre ex 23/9
<i>Stjärtmes</i>	Tämligen allmän i skogarna kring Borcka
<i>Svartmes</i>	Tämligen allmän i skogarna kring Borcka
<i>Talgoxe</i>	Tämligen allmän i skogarna kring Borcka
<i>Blåmes</i>	Enstaka i skogarna kring Borcka
<i>Entita</i>	Hörd från obsplatsen på 2000 meter höjd nära Borcka 27/9
<i>Murkrypare</i>	Sivrikaia tre ex 28/9 och 30/9
<i>Törnskata</i>	Hopas hamn ette x 24/9, Sivrikaia ett ex 29/9
<i>Nötskrika</i>	Tämligen allmän i skogarna kring Borcka och Sivrikaia. Även sedd på Lilla Camlica 23/9
<i>Skata</i>	Enstaka i Istanbul och längs kusten
<i>Alpkaja</i>	Tämligen allmän på hög höjd kring Sivrikaia
<i>Alpkråka</i>	Tämligen allmän på hög höjd kring Sivrikaia
<i>Kaja</i>	Smärre flockar längs kusten
<i>Kråka</i>	Tämligen allmän överallt
<i>Korp</i>	Tämligen allmän på hög höjd i Borcka och Sivrikaia
<i>Gråsparv</i>	Tämligen allmän kring bebyggelse
<i>Snöfink</i>	Berget ovanför fåbodarna i Sivrikaia flock om 20-30 ex 29/9
<i>Bofink</i>	Småflockar i bergen ovanför Borcka
<i>Grönfink</i>	Ovanför Borcka två ex 26/9
<i>Steglits</i>	Ovanför Borcka två ex 26/9
<i>Hämpling</i>	Vägen mellan Sivrikaia och Ispir två ex 29/9, passet ovanför Sivrikaia ett ex 30/9
<i>Vinterhämpling</i>	Passet ovanför Sivrikaia ca 15 ex 29/9 samt ca 30 ex 30/9

Mindre korsnäbb Fyra ex vid Karagöl 27/9

Klippsparv Ovanför Borcka ett ex 24/9, flera ex 25/9, ett ex 26/9.

Totalt 118 arter, varav 23 arter rovfåglar med ca 23.000 individer.